

Warszawa, dn. 11 sierpnia 2023 r.

Recenzent: dr hab. Bartosz Jakubczak, prof. UMFC

Dziedzina: Sztuki

Dyscyplina artystyczna: Sztuki muzyczne

Uniwersytet Muzyczny Fryderyka Chopina

ul. Okólnik 2, 00-368 Warszawa

e-mail: bartosz.jakubczak@chopin.edu.pl

Zleceniodawca recenzji

Akademia Muzyczna im. Krzysztofa Pendereckiego w Krakowie, Przewodnicząca Rady do Spraw Dyscypliny - Sztuki Muzyczne dr hab. Monika Gardoń-Preinl, prof. AMKP – pismo z dn. 06.06.2023 roku na podstawie art. 179 ust. 1 ustawy z dnia 3 lipca 2018 roku przepisy wprowadzające – prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (DZ. U. 2018 poz. 1669), art. 14 ust. 2 pkt 2 ustawy z dn. 14 marca 2003 roku o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki, (Dz. U. 2017 poz. 1789) oraz par. 6 ust. 1 i 2 Rozporządzenia Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dn. 19.01.2018 w sprawie szczegółowego trybu i warunków przeprowadzania czynności w przewodzie doktorskim, w postępowaniu habilitacyjnym oraz w postępowaniu o nadanie tytułu profesora (DZ. U. 2018 poz. 261 z późn. zmianami), w związku z powierzeniem mojej osobie funkcji recenzenta w przewodzie doktorskim mgr. Marka Pawełka.

Wraz z pismem informującym mnie o powyższym, otrzymałem:

- wymaganą przepisami dokumentację Doktoranta,
- pracę doktorską mgr. Marka Pawełka pod tytułem *Cantus firmus w twórczości organowej Krzysztofa Grzeszczaka. Omówienie zagadnienia z perspektywy wykonawczej* składającej się z dzieła artystycznego zarejestrowanego na nośniku elektronicznym (CD) wraz z jego opisem.

Podstawowe dane o Doktorancie

Pan mgr Marek Pawełek jest absolwentem Salezjańskiego Liceum Muzycznego w Lutomiersku w klasie organów mgr Agnieszki Wrocławskiej. W 2008 roku ukończył z wyróżnieniem studia na Wydziale Twórczości, Interpretacji i Edukacji Muzycznej w Akademii Muzycznej w Krakowie w specjalnościach Muzyka Kościelna oraz Edukacja Muzyczna. Podczas studiów rozwijał swoje umiejętności w zakresie gry na organach w klasie prof. dr. hab. Andrzeja Białki. Od 2008 roku jest akompaniatorem chóru *Psalmodia* Uniwersytetu Papieskiego Jana Pawła II. W 2009 roku podjął współpracę z Międzyuczelnianym Instytutem Muzyki Kościelnej w Krakowie. W 2015 roku zostały wydane przez Polskie Wydawnictwo Muzyczne jego opracowania kolęd (PWM, nr kat. 11676). Jako solista brał udział w wielu festiwalach m.in. w Mariackim Festiwalu Organowym, Letnich Koncertach Organowych w Oświęcimiu, Międzynarodowym Festiwalu Muzyki Organowej i Kameralnej w Zakopanem, Wadowickich Koncertach Organowych, Dniach Muzyki Kościelnej w Archidiecezji Krakowskiej oraz Międzynarodowym Festiwalu Muzyki Organowej w Rabce. Wystąpił także z cyklem koncertów we Władywostoku w Rosji. Realizując partie organów, dokonał wielu nagrań fonograficznych muzyki solowej, kameralnej i chóralnej. Od 2016 roku pracuje jako nauczyciel przedmiotów teoretycznych w Archidiecezjalnej Szkole Muzycznej II stopnia w Krakowie.

OCENA PRACY DOKTORSKIEJ

Praca doktorska mgr. Marka Pawełka składa się z opisu dzieła artystycznego pod tytułem *Cantus firmus w twórczości organowej Krzysztofa Grzeszczaka. Omówienie zagadnienia z perspektywy wykonawczej* oraz płyty CD pod tytułem *KRZYSZTOF GRZESZCZAK CANTANTIBUS ORGANIS OPERA SELECTA PRO ORGANO*.

Ocena dzieła artystycznego

Na dzieło artystyczne składają się następujące utwory Krzysztofa Grzeszczaka (*1965):

Fantaisie sur le «Salve Regina» (2001)

Duszo Chrystusowa (2006)

Chrystus zmartwychwstan jest I (2005)

O dniu radosny (O filii et filiae) (2014)

Glossarium – Bernard Pietrzak in memoriam (2003):

- *Glossa prima – Continuum*
- *Glossa secunda – Chorale*

Decem versus ex «Stabat Mater» (2008):

- *Versus I Stabat Mater dolorosa*
- *Versus II Cujus animam gementem*
- *Versus III O quam tristis et afflicta*
- *Versus IV Quis est homo qui non fleret*
- *Versus V Vidit suum dulcem natum*
- *Versus VI Eia Mater, fons amoris*
- *Versus VII Sancta Mater, istud agas*
- *Versus VIII Juxta crucem tecum stare*
- *Versus IX Christe, cum sit hinc exire*
- *Versus X Quando corpus morietur*

Tryptyk kolędowy (1998/2002):

- *Dzisiaj w Betlejem*
- *Jezus malusienki*
- *Przybieżeli do Betlejem*

Carmen populi (2012)

Wykonawcy: Marek Pawełek – organy. Jednogłosowe partie wokalne – *Schola Gregoriana Sancti Joannis Pauli II*, s. Susi Ferfaglia – dyrygent. Nagranie zrealizowano w dniach 26-29 listopada 2020 roku w Bazylice Bożego Miłosierdzia w Krakowie-Łagiewnikach na organach firmy Zych Zakłady Organowe. Realizacja nagrania: Michał Grzeszczak. Wydawcą CD jest wytwórnia *Akolada*.

Twórczość Krzysztofa Grzeszczaka we współczesnej polskiej muzyce organowej pod wieloma względami jest unikatowa. Chorał gregoriański oraz pieśni religijne wplecione w jej krajobraz dźwiękowy, będącej wynikiem indywidualnych pomysłów twórczych, stawiają kompozytora jako jednego z najciekawszych polskich twórców naszych czasów.

Koncepcja programowa dzieła artystycznego jest przemyślana. Wybrane utwory Krzysztofa Grzeszczaka zostały ułożone w taki sposób, aby zaprezentować szeroki zakres współczesnych technik kompozytorskich, które korespondują z tradycją komponowania w poprzednich stuleciach. W *Fantaisie sur le «Salve Regina»* (2001) Doktorant zadbał o niuanse artykulacyjne, tempa są odpowiednio dobrane względem akustyki wnętrza, w którym dokonano nagrania dzieła artystycznego. Wszystkie intencje kompozytorskie, dotyczące akcentów, są w większości zrealizowane. W trzech Preludiach chorałowych *Duszo Chrystusowa* (2006), *Chrystus zmartwychwstan jest I* (2005), *O dniu radosny (O filii et filiae)* (2014) Doktorant zaprezentował piękną paletę barw łagiewnickich organów, które nawiązują do przekazu ideowego tekstów poszczególnych pieśni. Ujął mnie także toccatowy w swoim charakterze Vers. III pieśni *O dniu radosny (O filii et filiae)*, w którym Doktorant wykazał się nienaganną techniką gry. *Glossarium – Bernard Pietrzak in memoriam* (2003), a dokładnie *Glossa prima – Continuum*, daje możliwość wykonawcy do zaprezentowania własnej wizji interpretacyjnej ze względu na rytmiczną swobodę i improwizacyjny charakter utworu. W tym przypadku Doktorant pokazał, że dysponuje dobrą intuicją muzyczną, bowiem cała część jest właściwie rozplanowana i jednocześnie zagrana ze swobodą. Jedynie rozszerzające się belkowanie repetycyjnych akordów na początku utworu mogło być precyzyjniej zrealizowane. Pod względem rejestracyjnym decyduje w partii pedału, cytujące melodie chorału, mogły być bardziej wyraziste pod względem dynamiki. *Decem versus ex «Stabat Mater»* (2008) jest kompozycją zadedykowaną Doktorantowi. Bogactwo pomysłów kompozytorskich dziesięciu organowych wersów, przeplatanych melodią chorałową średniowiecznej sekwencji *Stabat Mater*, daje okazję słuchaczowi do medytacji i do przeżywania prawdziwej uczy duchowej. Interpretacja Pana mgr. Marka Pawełka jest w pełni świadoma w kontekście treści zawartych w tekście melodii. Wolna pulsacja jest konsekwentnie realizowana, co pomaga w budowaniu napięcia. Malarstwo dźwiękowe, w postaci figur retorycznych, jest odpowiednio i z wyczuciem wyeksponowane pod względem rejestracyjnym. Finałowa toccata Vers. X jest zagrana bardzo klarownie

w odniesieniu do artykulacji, przez co wszystkie plany brzmieniowe są czytelne. Interpretacja pełnego uroku i wdzięku *Tryptyku kolędowego* (1998/2002), zawierającego opracowanie trzech znanych kolęd *Dzisiaj w Betlejem*, *Jezus malusieńki*, *Przybieżeli do Betlejem*, po raz kolejny dowodzi o rzetelnym podejściu Doktoranta do realizacji intencji kompozytorskich. Ostatnim utworem, nagrany na płycie CD, jest dzieło o tematyce maryjnej pt. *Carmen populi* (2012). Pan mgr Marek Pawełek tym razem zaprezentował autonomiczne decyzje w zakresie registracji, bowiem kompozytor nie zasugerował w partyturze zastosowania konkretnych głosów organowych. Kreatywność i wyobraźnia brzmieniowa Doktoranta zasługują na pochwałę.

Ocena opisu dzieła artystycznego

Opis dzieła artystycznego składa się ze wstępu, pięciu rozdziałów, bibliografii oraz aneksu. We wstępie Doktorant jasno określa cel pracy, który zakłada omówienie zagadnień wykonawczych w twórczości organowej Krzysztofa Grzeszczaka na przykładzie wybranych kompozycji. Na uwagę zasługuje fakt, że część tych dzieł nie została dotąd opublikowana. Tym samym stanowi to niewątpliwie atut niniejszej pracy doktorskiej w kontekście popularyzacji polskiej literatury organowej. W pierwszym rozdziale Doktorant drobiazgowo opisał zagadnienia związane z zastosowaniem *Cantus firmus* od średniowiecznej polifonii wokalne aż po współczesną muzykę organową. Drugi rozdział przedstawia wybraną twórczość organową kompozytorów żyjących w XX i XXI wieku, którzy czerpali inspiracje z chorału gregoriańskiego oraz z pieśni z kręgu kościoła katolickiego i protestanckiego. W trzecim rozdziale znajduje się biografia Krzysztofa Grzeszczaka oraz ogólna charakterystyka jego twórczości. W czwartym rozdziale Doktorant dokonał analizy wybranych utworów wspomnianego wyżej kompozytora, co świadczy o teoretycznych kompetencjach Doktoranta. Natomiast w ostatnim rozdziale omówił zagadnienia estetyczno-wykonawcze w nagranych przez siebie kompozycjach. Doktorant podkreślił w pracy, że materiał dźwiękowo-brzmieniowy wybranych kompozycji skłonił Kandydata do konsultacji z obecnym podczas nagrania kompozytorem. Cenną częścią pracy jest aneks zawierający wykaz wszystkich utworów Krzysztofa Grzeszczaka.

Warstwa językowa i edycyjna całego opisu dzieła artystycznego jest najślabszym ogniwem pracy doktorskiej. Niestety ilość literówek w liczbie kilkuset na przestrzeni całej pracy (!), wielu błędów stylistycznych, całkowicie ją dyskwalifikuje. Nie jest moim zadaniem przytoczenie wszystkich błędów, ponieważ jako recenzent nie pełnię funkcji korektora tekstu. Doktorant powinien w tym przypadku sam podjąć trud poprawienia pracy i dokonania gruntownej korekty. Wymienię tylko niektóre błędy:

- na przestrzeni całej pracy Doktorant notorycznie zaczyna zdania od przyimków prostych pisanych z małej litery (tych błędów jest co najmniej kilkadziesiąt!),
- większość przypisów (jest ich 300) jest niezgodna z ogólnymi zasadami ich sporządzania,
- błędne użycie spacji,
- brak zastosowania kursywy przy wielu tytułach,
- typografia pracy jest nieczytelna,
- przesunięcia tekstu,
- literówki (wymienię tylko niektóre):

str. 8 - *Fantasie sul Salve Regina*,

str. 13 - neopłatończyków,

str. 14 - diapohnia,

str. 14 - Musica Jagellonica,

str. 15 - Regin z Prüm,

str. 15 - Dorna Anselma Hughesa,

str. 15 - vox pryncypalis,

str. 15 - i połowy XIII wieku,

str. 15 - Chartes (zamiast Chartres),

str. 17 - Discnatus, dotyczace,

str. 17 - w organach Petroninusa,
str. 18 - w postugiwaniu si różnymi,
str. 18 - Szkoły Notre Dames,
str. - 19 Honorisza z Autun (ponadto brak numeracji tej strony),
str. 21 - Urlich z Ratzenburga,
str. 22 - zabytek z Rochesterbridge,
str. 22 - St. Albans,
str. 22 - Philipa de Vitry,
str. 24 - kontarpunkt,
str. 25 - aletnatim,
str. 25 - rękopisie Wenigerodera,
str. 25 - Mit ganczem Willen,
str. 25 - Liderbuch,
str. 26 - intawoltacji,
str. 26 - *Nativitate Cristi*,
str. 29 - *Allein Gott in der Hoeh sie Ehr*,
str. 31 - *Sic Deus praedicavit euangelium*,
str. 31 - w Gdansku,
str. 31 - Wesleyem,
str. 33 - *aleez regretz*,
str. 38 - *Recit de Voix humaine*,
str. 40 - 19 fuh,

str. 40 - Schwelincka,
str. 40 - Auf die Mayerin Froberga,
str. 43 - Albert Schweizer,
str. 47 - P. yon,
str. 50 - w i Sonacie fis-moll,
str. 67 - Tadeusz Mahl,
str. 70 - *Laudesy* (chodzi o utwór organowy P. Ebena),
str. 83 - *cz. i Pro Musica Sacra*,
str. 103 - *Fantasie und Fuge Uber Ad nos salutarem*,
str. 127 - szeregu dźwięków B a C H,
str. 171 - o *filli et filiae*,
str. 172 - Guilmanta,
str. 174 - *Chrystus zmartwychwstan jest i*,
str. 177 - *Carmen Populi*,
str. 207 - moment się stabilizuje,
str. 208 - *Tryptyku Kolędowego*,
str. 214 - Kompozyto daje co prawda,
str. 215 - Violoncelo 8',
str. 215 - Vox coalestis 8',
str. 215 - senzarigore,
str. 217 - sekcji i Man. (I Man.),
str. 217 - Voix Celeste 8',

str. 218 - Manułała,

str. 218 - Prizpiał,

str. 219 - *Fantaise sur Salve Regina*

Konkluzja warunkowa

Dzieło artystyczne, w przedstawionej do recenzji pracy doktorskiej, jest na wysokim poziomie wykonawczym. Doktorant wykazał się dojrzałością oraz umiejętnością w podejmowaniu autonomicznych decyzji interpretacyjnych. Z uwagi jednak na tak dużą ilość błędów językowych i edytorskich, opis dzieła artystycznego nie spełnia wymagań stawianych pracom doktorskim w dziedzinie Sztuki w dyscyplinie Sztuki muzyczne. Działając na podstawie par. 6 pkt 6 Rozporządzenia MNiSW w sprawie szczegółowego trybu i warunków przeprowadzenia czynności w przewodzie doktorskim, w postępowaniu habilitacyjnym oraz postępowaniu o nadanie tytułu profesora z dnia 19 stycznia 2018 roku, wnoszę o poprawienie opisu dzieła artystycznego.

